

Mars 1961.

M E D D E L A N D E

No 57

från

S K Å N E S V A P E N H I S T O R I S K A F Ö R E N I N G

Skånes Vapenhistoriska Förening avhåller årsmöte torsdagen den 23 mars kl. 19.00 på Malmöhus slott, Kungens Vardagsrum, då stadgeenliga förhandlingar äga rum enligt följande dagordning:

1. Hälsningsanförande av ordf.
2. Protokolljustering
3. Styrelsens verksamhetsberättelse
4. Revisionsberättelsen.
5. Fråga om ansvarsfrihet.
6. Val av ordförande
7. Val av övrig styrelse och styrelsesuppleant
8. Val av revisorer och revisorssuppleant
9. Förslag från styrelsen att höja avgiften för ständig medlem.
10. Nya frågor.
11. Avslutning.

Efter årsmötes-förhandlingarna, föredrag av den kände vapenhistorikern Kapten G. Benckert, Stockholm över ämnet:

Gamla vapen bli nya vapen.

Föredraget belyses med vapen från föredragshållarens samling.

Efter sammanträdet en enkel gemensam måltid för dem som så önska, teckning om deltagande vid mötets början.

Vi uppmana våra medlemmar att mangrant komma tillstädes och vederbörande kan även till föredraget få medtaga icke medlemmar.

Föreningens 20 års minnesfest.

20 årsminnet av Skånes Vapenhistoriska Förenings bildande den 18 september 1940 på Malmöhus slott firades med en middag på Restaurant Kungsparkens festvåning lördagen den 22 oktober 1960. Den firades rent internt utan officiell inbjudan till våra skandinaviska vapenhistoriska brödrasällskap. Ett trettiotal damer och herrar hade anmält sig bl.a. vårt danska brodersällskaps president Landsdommer Arthur Andersen. Ordföranden och klubbmästaren mottogo samtliga gäster. Efter en drink på baren vid sidan av festsalen, infördes gästerna i den vackert dekorerade festsalen, där ordföranden hälsade välkommen. Högtidstalet hölls senare av ordföranden, varunder han skildrade förhistorien till bildandet av den vapenhistoriska föreningen i Skåne, samt relaterade de intima förbindelser som de tre stiftarna redan innan hade med Vaabenhistorisk Selskab i Köbenhavn, varför vi alltid ansett det danska sällskapet som vårt modersällskap. Vidare redogjorde ordföranden i sitt tal för de viktigaste händelserna i Föreningens 20 åriga historia. Bland dessa uppehöll sig talaren icke minst vid den mest markabla händelsen, hämligen Föreningens stora vapenutställning "Vårt gamla försvar" på Malmö gamla förnåma Rådhus år 1944 mitt under pågående krig i Europa. Denna utställning var den största av detta slag utanför landets vapenmuseers väggar som ägt rum i Sverige. Vidare dröjde ordföranden vid det utomordentligt goda kamratliga samarbete med alla våra tre övriga vapenhistoriska sällskap i Skandinavien, så väl som med de skandinaviska vapenmuseerna och den vapenhistoriska expertisen. Talaren utbringade slutligen ett leve för Skånes Vapenhistoriska Förening, som livligt besvarades av alla de närvarande.

Därefter kallade ordföranden fram den kände vapenhistoriske forskaren Fil.lic. Kapten Olle Cederlöf, som varit med i Föreningens arbete från starten och tackade honom för hans gärning bland oss som vetenskaplig forskare, som flitig författare i såväl vapenhistorisk facklitteratur som i dagspressen. För att tacka och ära Olle Cederlöf hade styrelsen beslutat att tilldela honom Skånes Vapenhistoriska Förenings förtjänstmedalj, som av ordföranden högtidligt fästes på hans rockslag, vilket åtföljdes av åsklik ovation. Olle Cederlöf tackade rörd med några väl valda ord. Därefter tog Landsdommer Arthur Andersen ordet och hyllade i högstämda ord Skånes Vapenhistoriska Förening och för de djupa personliga vänskapsband som knutits över Öresund dessa år icke minst tack vare - vapnen. Talet kulminerade i ett lovtal till den världsberömda svenska karolinska värjan, ensam i sitt slag i världen och därjämte kanske en av de mest effektiva som någonsin konstruerats och de lysande insatser den gjort i svenska krigshistoria, det vapen som svenska vapensamlare, icke minst i Skåne, mest älska att ha i sina samlingar. Landsdommer Andersen utbringade därefter

ett nytt leve för Skånes Vapenhistoriska Förening.

Från Föreningens Hedersledamöt, Greve Sten Kalling, som var förhindrad närvara, anlände under aftonen ett telegram av följande innehåll: "Med anledning av jubileet ber jag få framföra till vapnens män och vänner mina varmaste lyckönskningar". Även från vår medlem godsägare Nils Alvik Rosersberg, Kingelstad, som för tillfället vistades i Trier i Tyskland, ankom ett telegram av följande lydelse: "Ich wünche den Waffenhistorischen Gesellschaft viel Glück und Erfolg".

Efter middagen vidtog dansen och högtiden avslutades först vid midnatt.

Något om Coltrevolverar

av

Vapenmästare Bertil Eljegren

En av de mest berömda männen i 1800-talets Amerika var överste Samuel Colt, vilken jämte Oliver Winchester har beskrivit den mest betydelsefulla om än något bloddrypande, epoken i den Amerikanska Western. Båda dessa herrar voro nämligen vapentillverkare.

Samuel Colt föddes år 1814 i goda omständigheter, och var under åren 1836-1862 en av Amerikas mest färgstarka personligheter. Av fadern, som var officer, fick han lite inblick i dåtidens ganska bristfälliga skjutvapen. Särskilt faderns flintlåspistol intresserade unge Sam. När denna flugit i bitar, och flera med den, tyckte fadern att det var tid att låta sonen "veta hut", eller med andra ord förstå att livet ej endast var lek. Så sändes år 1835 Samuel på sjön, och under den resan utarbetade han idén till sin första revolver, som efter hemkomsten till moderlandet patenterades den 25 februari 1836, (patent nr 138).

Colt fick dock icke patent på revolvern som sådan, d.v.s. en för alla kamrarna gemensam pipa, utan hans patent omfattade endast revolverns lås och rotationsmekanism. Ingen kan säga med beständighet vem som tillverkat Colt's första brukbara revolver, den s.k. försöksmodellen, men troligen lät han vapensmeden Paterson N.Y. göra den. Den är numera förvarad på Colt's museum i State Library, Hartford Conn, där den är känd som "The Promotion Model". Det kan i förbigående nämnas att storsanlaren från Grenfield Mass. Mr. John S. DuMont bjöd 275000 dollars för den, eller omkring 2 millioner Sv.kr. Han fick den ej. Revolverar av liknande typ framställdes intill år 1839, då Colt gjorde bekantskap med kapten Samuel H. Walker vid The Texas Rangers, vilken kommit till New York för att se på Colt's revolverar och ev. köpa vapen till den berömda poliskåren.

Under deras sammanträffande gav Walker Colt idén till den på hans revolverar så karakteristiska laddstocken, vilken patenterades den 29 augusti 1839.

Endast omkring 300 revolverar av modell 1839 tillverkades, och de flesta gingo till Texas, som då var fritt och oberoende. Utom revolverar tillverkade Colt på samma sätt konstruerade revolverstudsare och karbiner. Ursprungligen hade han avsett sina revolvervapen, särskilt studsarna, för militärt bruk, men det gick inte att övertyga militärmyndigheterna att de nya vapnen verkligen var de äldre överlägsna. Colt's största misstag var nog att han avsåg sina studsare som huvudsak och revolverarna som bisak. Han fick visserligen sälja ett litet antal på omkring 150 revolverkarbiner till Armén, samt omkring 50 revolverar, men något mera till Armén lyckades Colt ej sälja, och även bland befolkningen var intresset för de nya vapnen mycket dåligt. Firman Colt gick också år 1842 i konkurs.

Fyra år senare år 1846, då kriget mellan Staterna och Mexico bröt ut, kom hans förut tillverkade revolverar åter i ropet, och särskilt de amerikanska officerarna försäkte skaffa dylika. Priset steg till flera hundra dollars stycket. Colt sökte då upp kapten Samuel H. Walker och generallöjtnant Tayler vid arméns tygförråd och lyckades med deras rekommendation den 4 januari 1847 för armén erhålla kontrakt för leverans av tusen, och den 15 nov. samma år ytterligare tusen revolverar. Dessa vapen måste han låta tillverka på Eli Wittneys fabrik i Wittneyville Conn. men lyckades under tiden bygga en egen fabrik i Hartford. Nu började Colt få medvind, och den nya pistoltypen spred sig blixtnabbt utåt Western. Revolverarna mod. 1847 hör till de största revolverar som Colt tillverkat. Hela längden var 39 cm., vikten över två kg. kalibern 44. Dessa vapen sköt en 5 gr. tung spetskula och var verksamma upp till över 100 m.

Revolverarna av typ Walker, som var avsedda för Förenta Staternas armé, har "ADDRESS SAML. COLT NEW YOURK CITY" inslaget upptill på pipans bakre del och på pipans högra sida över pipkilen US 1847. På pipans vänstra sida över kilen står t.ex. B. Company 14, vilket tyder på att dessa revolverar utdelades i ett visst antal enl. följande:

A Company 21 revolverar, B comp. 14, C Comp. 21, D Comp. 19 och E Comp. 14 st. revolverar av typ Walker som var stämplade på detta sätt. På stommens vänstra sida står inslaget COLT'S PATENT och på cylindern en etsad bild av en strid mellan indianer och beridna dragoner, vilka förföljer de förra med rykande revolverar. Etsningen är utförd av W.L. Ornsby, New York, vilken på den tiden ofta var anlited för vapendekorationer. På cylindern står vidare USMR-COLT'S Patent, vilket betyder att de var avsedda för Förenta Staternas beridna dragoner (UNITED STATES MOUNTED RIFLES).

Det fanns fem olika modeller dragonrevolverar, vilka fördelas enligt

följande:

Whitneyville Walker numrering från	1	till	1100	tillv.	år	1847
Whitneyville Hartford	"	"	1101	"	1340	" " 1847-48
Första modellen Hartford	"	"	1341	"	8200	" " 1848-50
Andra	"	"	8201	"	10750	" " 1850-51
Tredje	"	"	10751	"	20900	" " 1851-60
" Hartford Engelska	"	"	1	"	700	" " 1854-57

1860 reducerades priset på dessa revolverar av militärtyp från 28 till 20 dollars stycket i standardutförande.

Revolverar av Dragoontyp var genom sin storlek och tyngd ganska otympliga vapen. En Colt av omkring 2 kg. vikt och mera fordrade kraftiga handleder och blev därför ej populära. Colt's följande modell 1860 med samma kaliber (44) och samma längd väger endast 1,21 kg mot Walkerns 2,067 kg eller dragoonens 1,87 kg. Colt modell 1860 army är en av de vackraste revolverar som Colt framställt och dess snäckra former och balans gör den till en skönhet, en aristokrat bland handeldvapen. En amerikansk kommission rekommenderade den som "det bästa kavallerivapen vi haft", och den antogs av Nordstaterna. Colt levererade under år 1861 - 1866 icke mindre än 129730 ex., men den sammanlagda tillverkningen av The Civil War Colt uppgick till omkring 200.000 exemplar.

Här i Sverige på Kungl. Livrustkammaren förvaras ett unikt par revolverar av 1860 års modell. Det är gåvan från den amerikanske presidenten Abraham Lincoln till svenske kungen Karl XV. Revolverarna beställdes hos Colt i slutet av år 1861 och överlämnades av ministern Jakob S. Haldeman personligen till Kungen i hans privata våning på Stockholms slott den 12 maj 1863. Dessa båda revolverar är verkliga praktstycken i fråga om arbete och utförande. De är rikt handgraverade med guldinläggning och försedda med rosenträstockar med silverbeslag. På en graverad silverplåt på kolvens vänstra sida finns ingraverat: "The President of the United States of America to His Majesty The King of Sweden and Norway". Vapnen jämte tillbehör såsom kruthorn, krutmått, fullpatroner och reservdelar ligger i ett praktfullt etui. Etuiets innehåll är i samma skick som den dag då det lämnade fabriken. Revolverarna av 1860 års modell laddades med s.k. fullpatroner, d.v.s. en pappershylsa, som var fastgjord vid kulan och som innehöll krutet. För att lättare kunna införa dessa var stormen framför den understa kammaren starkt utsvängd. Laddstocken på mod. 1860 var dessutom försedd med kuggar, som grep i en under pipan anbringad kuggbana. Då man för laddstocken nedåt, skjuter laddstockens korta arm in patronen i den understa kammaren, men före detta måste skyddspappret avrivas, och det tunna papper som återstod genomslags lätt av elden från tändhatten. Coltrevolvern mod. 1860 blev som tidigare nämnts

nycket populär. Den var ofta försedd med löskolv och tillverkades fram
not 1870.

Colt höll styvt på sina revolverar av framladdningstyp, vilket vid ett till-
fälle var en nackdel. Detta lär ha artat sig sålunda:

Den amerikanske vapenkonstruktören Rollin White erbjöd Sam. Colt ett vapen,
som han konstruerat för kantantändning. Detta var år 1854. Colt ansåg
emellertid då denna vapentyp icke har några fördelar framför hans fram-
laddningsrevolverar och köpte inte Whites konstruktion. Däri bestod Colt's
misstag, för White gick till en av Colts konkurrenter, herrar Hoare Smith
och Dr. G.B. Wesson, som tillsammans bildade firma Smith & Wesson Spring-
field Mass. Dessa herrar blev intresserade och köpte Whites konstruktion,
vilken de senare omsatte i ett världspatent. Detta, som gällde i 17 år,
hindrade Colt att tillverka bakladdningsrevolverar tills patentet gick ut
år 1872.

Dessförinnan hade dock en av Colt's anställda konstruktörer F. Alexander
Thuer (1826-1897) i slutet av år 1867 utexperimenterat en bakladdnings-
inrättning, som patenterades den 15 september 1868, och en del av Colt's
senare framladdningsrevolverar ändrades till bakladdning. Ändringen är i
stort sett följande: Cylinderns bakre del med tändhattsnipplarna avsvar-
vades, så att kammarurborrningarna blev genomgående, stommens stötbotten
förlängdes samt försågs på högra sidan med en laddlucka, vidare försågs
denna extra stötbotten med ett tändstift, som meddelst slaget från hanen
skulle träffa tändsatsen i kanten på patronen. Lös plunderstock måste med-
föras på de första sålunda ändrade revolverarna. Denna ändring pågick till
år 1872, då Colt's Fire Arms Co. lancerade mod. 72. Detta vapen byggdes
för kantantändningspatroner kal. 44 R.F., men denna modell röntte lika li-
ten popularitet som Thuers omändringssystem.

År 1873 kom Colt's förnämsta skapelse och mest berömda vapen, den s.k.
Peacemakern. Modellen hade firman Colt tagit efter mönster från de fransk-
belgiska revolverarna, och plunderstocken löper enligt franskt mönster i
ett vid pipan fastgjort rör. Låset är likt de föregående, således en han-
spännare. Modellen gjordes först i kaliber 44 Rim Fire, d.v.s. för samma
patron som mod. 1872, men kom snart med centralantändning kal. 44 C.F.
Den patronen passade lika bra i Winchestergeväret som i revolvern (Win-
chester gjorde sin berömda bygelspannare för denna patron). Colt 44 och
senare 45 samt Winchester 73 har skrivit 1870-80-talets bloddrypande
Westernromantik, och otaliga äro de historier om Western, där Colten spe-
lar huvudrollen. Colt, som dog 1862, fick ej del av den storartade succé,
som utsläppandet av detta vapen framkallade. Det hade stort användnings-
område. Peacemakern användes förutom till att skjuta hål i folk med, till

domareklubba, hammare, biffklubba och tillsats vid pokerspel för att nu nämna några användningsområden! De verkliga revolvermännen använde icke någon avtryckare och filade av kornet för att inte revolvern skulle haka fast i hölstret, och män som Wild Bill Hickok, Bat Masterson, Earp och Bill Tighman kunde den konsten. För att återkomma till Hickok, blev han skjuten under utövandet av sitt favoritspel poker av Jack McCall bakifrån. Då McCall senare blev dömd för mord på Wild Bill, tillfrågades han varför han inte sköt ned honom framifrån. Svaret blev "jag ville inte begå självmord"! Detta säger en del om den skjutskicklighet, som dessa män lågo inne med. För övrigt var Frontier Colt verkligen ett vapen som man kunde använda till skjutning. Denna revolver, som tillverkades i 67 år intill 1940, bevisar något av detta, och precisionen kan fullt jämföras med moderna revolverar av i dag av samma tillverkning och fabrikat. Dem vill jag inte närmare gå in på här, och för övrigt har de inte på långt när samma intresse som de äldre historiska revolverarna, vilka i filmerna om vilda västern användes flitigt än i dag.

- o -

Nyutkommen vapenhistorisk litteratur:

Föreningen Armémusei Vänner. Meddelande XXI. Kungl. Livrustkammaren. 1960.

Innehåll: Statens troféksamling. Av Heribert Seitz

Den svenska arméns organisation genom tiderna. Av Alf Åberg.

Två värjor i Edebo kyrka i Uppland. Av Thore Ekberg.

Fredrikshamns- och Svensksunds medaljerna. Av Karl Löfström.

A.P. Sjöbergs tändnålsgevär. En studie kring bakladdningsgevärens införande i svenska armén. Av Olle Cederlöf.

Dräkt och uniform - ett växelspel. Kommentar till en utställning i Armémuseum. Av Erik Bellander.

- o -

Med innevarande nummer närslutes en postgiroblankett i och för inbetalning av årsavgiften för 1961.

- o -

Nya medlemmar.

Sjöingeniör Anders Frisegård, Göteborg (Eljegren)

Fru Anna Möller, Malmö (Sture Hansson)

Fru Tea Eljegren, Svalöv (Sture Hansson)

Herr Lars Zachariasen, Kgs Lyngby, Danmark (Ordf.)

Ingeniör Sture Svensson, Backaryd (Eljegren)

- o -